ALİAĞA EKOKIRIM BÖLGESİNİN ÇEVRESEL ETKİLERİ DERLEME RAPORU

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ
1. Aliağa Gemi Söküm Tesisleri Ve Çevresel Etkileri
    1.1. Gemi Sökümünün Ölçeği Ve Asbest
    1.2. Gemi Söküm Yöntemleri Ve Kirletici Unsurlar
    1.3. Aliağa Çevre Kirliliği Araştırmaları
        1.3.1. Toprak Ve Bitki Kirliliği Bulguları
        1.3.2. TÜBİTAK Hava Ve Su Kalitesi İzleme Bulguları
    1.4. Savaş Gemileri Ve EGEÇEP'in Mücadelesi
    1.5. Gemi Söküm Tesislerindeki Yangınlar
    1.6. Gemi Söküm Tesisleri Ve ÇED Süreci
2. Aliağa Körfezi'nde Deniz Ekosisteminin Bozulması Ve Bilimsel Araştırma Bulguları
    2.1. Araştırmanın Kapsamı Ve Yöntemi
    2.2. Sanayileşme Sonrası Ekolojik Dengenin Bozulması
    2.3. Deniz Tabanında Ağır Metal Birikimi
    2.4. Gemi Söküm Faaliyetlerinin Deniz Tabanına Etkileri
    2.5. Deniz Ekosisteminde Biyolojik Çeşitlilik Kaybı
    2.6. Deniz Kirliliğinin İnsan Sağlığı Açısından Oluşturduğu Riskler
    2.7. Kirliliğin Önlenmesi Ve Deniz Ekosisteminin İyileştirilmesi
3. Aliağa Termik Santrali Ve Çevresel Etkileri
    3.1. Karbondioksit Emisyonları
    3.2. Hava Kirliliği
    3.3. Yerel İklim Üzerindeki Etkiler
    3.4. Su Kaynakları Üzerindeki Etkiler
    3.5. Atık Üretimi Ve Ağır Metal Kirliliği
    3.6. Tarımsal Üretimde Verim Kaybı
    3.7. Gürültü Ve Titreşim
    3.8. Yenilenebilir Enerjiye Geçiş Gerekliliği
    3.9. Faaliyet Sonrası Etkiler
    3.10. Aliağa Termik Santraline Karşı Toplumsal Ve Hukuki Mücadele
4. Batı Anadolu Çimento Klinker Tesisi Ve Çevresel Etkileri
4.1. Batıçim Klinker Tesisi Projesine İlişkin ÇED Kararının İptali
5. Aliağa Kâğıt Fabrikası Ve Çevresel Etkileri
    5.1. Su Kirliliği Ve Kaynak Tüketimi
    5.2. Hava Kirliliği Ve Enerji Tüketimi
    5.3. Ormansızlaşma Ve Atık Oluşumu
6. Aliağa Gübre Fabrikaları Ve Çevresel Etkileri
7. Aliağa'da Atık Ve Çamur Depolama/Bertaraf Faaliyetlerinin Çevresel Etkileri
8. Aliağa Demir-Çelik Fabrikaları Ve Çevresel Etkileri
    8.1. 9 Kasım 2026 HABAŞ Faciası Ve İşçi Sağlığı Ve Güvenliği
9. Aliağa Limanları Ve Çevresel Etkileri
9.1. Gemi Kaynaklı Atıklar Ve Deniz Kirliliği
9.2. Liman Faaliyetlerinden Kaynaklanan Hava Emisyonları
9.3. Tehlikeli Kimyasal Ve Katı Atıklar
9.4. Kıyı Yapısındaki Değişim Ve Deniz Ekosistemine Etkileri
9.5. Birikimli Çevresel Etkiler Ve Denetim Gerekliliği
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

GİRİŞ

Aliağa, Türkiye'de sanayileşmenin çevre, toplum ve doğa üzerindeki etkilerinin en yoğun gözlemlendiği bölgelerden biridir. 1970'li yıllardan itibaren hız kazanan sanayi yatırımlarıyla bölge; demir-çelik tesislerinin, petrol rafinerilerinin, petrokimya komplekslerinin, gemi söküm işletmelerinin, enerji tesislerinin ve limanların iç içe geçtiği büyük bir sanayi havzasına dönüşmüştür.

Bu süreç, üretim kapasitesindeki artışın yanı sıra doğal varlıklar, ekosistemler, tarımsal alanlar ve yerleşim yerleri üzerinde ağırlaşan çevresel baskılar yaratmıştır. Hava, su ve toprak kirliliği, tehlikeli atıklar, ağır metal birikimi ve endüstriyel kaza riskleri bölgenin başlıca çevresel sorunları haline gelmiştir.

Aliağa'nın çevresel sorunları, tek tek sanayi tesisleriyle sınırlı değerlendirilemez. Aynı coğrafyada yoğunlaşan sanayi kollarının kirletici yükleri birbirine eklenmekte, çevresel etkiler birikimli bir nitelik kazanmaktadır. Bir tesisin yasal emisyon veya deşarj sınırlarına uygun faaliyet göstermesi, bölgenin bütününde ekolojik dengenin korunduğu ya da halk sağlığı açısından risk bulunmadığı anlamına gelmemektedir.

Bölgede gerçekleştirilen bilimsel araştırmalar; hava kalitesindeki bozulmayı, toprak ve bitkilerdeki ağır metal birikimini, deniz sedimentlerindeki kirlenmeyi ve kıyı ekosistemindeki değişimleri ortaya koymaktadır. Bu bulgular, sanayi faaliyetlerinin etkilerinin gelecek kuşakların yaşam koşullarını da tehdit ettiğini göstermektedir.

Dokuz Eylül Üniversitesi ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsünün yürüttüğü, 2009 yılında kamuoyuna sunulan bilimsel çalışmada, Aliağa'daki mevcut kirlilik yükünün acilen azaltılması gerektiği, yeni kirlilik yüklerinin ise sınır değerlere uyulmasını daha da güçleştireceği ortaya konulmuştur. Çevre ve Orman Bakanlığı da 2008 yılında yeni tesisler ve kapasite artışlarına ilişkin belirli ÇED karar süreçlerini durdurmuş, ancak bu uygulama 2012 yılında kaldırılmıştır. Bu süreç, çevresel sorunların uzun yıllardır bilinmesine karşın, kirlilik yükünü azaltmaya yönelik kalıcı ve bütüncül bir yaklaşımın hayata geçirilmediğini göstermektedir.

EGEÇEP olarak Aliağa'daki ekolojik yıkımı yalnızca teknik önlemlerle giderilebilecek bir çevre kirliliği sorunu olarak görmüyoruz. Sorunun temelinde, doğayı ekonomik büyümenin sınırsız kaynağı olarak değerlendiren, üretim ve yatırım kararlarında kamusal yararı ve ekolojik sınırları geri plana iten sanayileşme politikaları bulunmaktadır.

Bu çalışma; Aliağa'daki sanayi faaliyetlerinin çevresel etkilerini bilimsel araştırmalar, teknik raporlar, kamu verileri ve ekoloji mücadeleleri ışığında değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda kirliliğin nedenlerini ve sorumluluklarını tartışmaya açarak sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını savunan toplumsal mücadelenin bilimsel dayanaklarını güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Aliağa örneği, iklim krizi ile ekolojik yıkımın birbirinden bağımsız olmadığını; enerji, sanayi ve üretim politikalarının toplumsal ihtiyaçlar ve ekolojik sınırlar temelinde yeniden ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Bu raporun hazırlandığı günlerde, 9 Kasım 2026 tarihinde Aliağa'daki HABAŞ Demir Çelik tesisinde meydana gelen patlama ve ardından çıkan yangın, sanayi faaliyetlerinin yarattığı risklerin yalnızca çevre kirliliğiyle sınırlı olmadığını acı biçimde göstermiş, 18 işçi yaşamdan koparılmıştır. Aliağa'da hava, su ve toprağın korunması ile işçilerin yaşam ve güvenli çalışma hakkı birbirinden ayrı düşünülemez.

Aliağa’nın geleceği, doğanın ve insan yaşamının sanayi üretiminin bedeli olarak görülmesine son verilmesine bağlıdır; çünkü hiçbir ekonomik kazanç, yok edilen bir ekosistemi ve yitirilen bir insan yaşamını geri getiremez.

1. Aliağa Gemi Söküm Tesisleri Ve Çevresel Etkileri

Aliağa'da gemi söküm faaliyetleri 1976 yılından bu yana sürüyor. Yarım yüzyıla yaklaşan bu faaliyet, ekonomik boyutunun yanı sıra tehlikeli atıkların yönetimi ve kıyı ekosisteminin korunması bakımından da değerlendirilmelidir.

1.1. Gemi Sökümünün Ölçeği Ve Asbest

Türkiye, gemi söküm sektöründe Hindistan, Pakistan ve Bangladeş'in ardından dördüncü sırada yer alıyor. Aliağa'daki 22 gemi söküm tesisinde son 5 yılda 714 gemi söküldü; bu gemilerden 241 ton asbest çıkarıldı. Bu rakamlar, söküm faaliyetlerinde tehlikeli maddelerin güvenli biçimde ayrıştırılması ve bertaraf edilmesinin önemini ortaya koyuyor.

1.2. Gemi Söküm Yöntemleri Ve Kirletici Unsurlar

a) Madensel yağlar: Su yüzeyinde ince bir tabaka oluşturarak atmosferden suya oksijen geçişini engelleyebilir. Toksik etkileri balıkların solungaçlarını ve su kuşlarını tehdit eder. Ağır yağların deniz tabanına çökmesi ise dip ekosistemleri üzerinde ek bir baskı yaratır.

b) Ağır metaller: Kurşun, bakır, çinko, cıva ve kadmiyum gibi metaller gemilerin boyalarında, koruyucu malzemelerinde, bataryalarında ve yalıtım bileşenlerinde bulunabilir. Besin zincirine katılan bazı ağır metaller böbrek, kemik, karaciğer ve beyin gibi dokularda birikebilir.

Bu birikim, maruziyetin türüne ve düzeyine bağlı olarak kanser, anemi ve öğrenme bozuklukları dâhil çeşitli sağlık sorunlarıyla ilişkilendirilmektedir.

c) Polisiklik aromatik hidrokarbonlar (PAH): Raporda, bu gruptaki 30 bileşiğin kanserojen olduğuna dikkat çekiliyor. Aliağa'da ölçüldüğü belirtilen bileşikler arasında naftalen, antrasen, piren ve benzopiren yer alıyor. Gemi kesimi sırasında boyaların yanması veya atıkların yakılması, PAH içeren gazlara maruziyet yaratabilir. Bazı PAH karışımlarıyla uzun süreli deri teması kanser riski taşır; bu bileşikler çökeltilerde de birikebilir.

d) Poliklorlu bifeniller (PCB): Yaklaşık 200 bileşiği kapsayan bu grup, ısıya dayanıklılığı nedeniyle geçmişte elektrik sistemlerinde soğutucu sıvı, yapıştırıcı, plastik ve boyalarda katkı maddesi olarak kullanılmıştır. ABD'de üretimleri 1977 yılında yasaklanmıştır. PCB'ler yağ dokusunda birikebilir; ısıl işlemler sırasında daha toksik poliklorlu dibenzofuranların oluşması riski bulunur.

PCB içeren maddeler, sökülen transformatörlerde, kapasitörlerde, kablo yalıtımlarında ve hidrolik sistemlerde yağlı ya da balmumu benzeri formlarda bulunabilir.

e) Dioksinler ve furanlar: PVC kaplı elektrik kablolarının bakırını ayırmak amacıyla yakılması sırasında açığa çıkabilen bu bileşikler, ciddi toksik etkileri ve kanserojen özellikleri nedeniyle özel önlem gerektirir.

f) Asbest: Isıya, ateşe ve kimyasallara dayanıklı lifli silikat minerallerinden oluşan asbest, gemilerde özellikle yalıtım amacıyla kullanılmıştır. Türkiye'de asbest içeren malzeme üretimi 2010 yılında yasaklanmıştır. Liflerinin uzun süre solunması asbestozis, akciğer kanseri, mezotelyoma ve çeşitli kronik akciğer hastalıklarına yol açabilir. Özellikle eski savaş gemilerindeki asbest varlığı, söküm işçileri açısından önemli bir maruziyet riski oluşturur.

1.3. Aliağa Çevre Kirliliği Araştırmaları

Gemi sökümünün çevresel etkilerine ilişkin bilimsel veriler, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinin "Aliağa Bölgesi Toprak ve Bitki Kirliliği Sonuç Raporu" ile TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezinin "İzmir İli Aliağa İlçesi Çevre Durum Tespiti Projesi Sonuç Raporu"nda yer alıyor. İzmir Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı bu çalışmaları bir araya getirerek 2022 yılında "Aliağa Çevre Kirliliği

Sonuç Raporu"nu yayımladı. Raporda, demir-çelik ve gemi söküm tesisleri çevresinde arsenik dâhil bazı ağır metallerin sınır değerleri aşan birikimine ve bunun tarımsal üretim açısından taşıdığı tehlikeye dikkat çekiliyor.

Çalışmanın danışma kurulunda Ege ve Dokuz Eylül üniversitelerinden akademisyenler, TÜBİTAK uzmanları, ilgili il müdürlüğü, İzmir Barosu, İzmir Tabip Odası, TMMOB'ye bağlı odaların İzmir şubeleri ve FOÇEP temsilcileri yer aldı.

1.3.1. Toprak Ve Bitki Kirliliği Bulguları

Horozgediği, Çakmaklı ve Bozköy çevresindeki toprak ve bitki örneklerinde arsenik, Pb, Cd, As, Ni, Fe, Mn, Cr, Cu, Co, Mo, Al ve Sn konsantrasyonlarının, sanayi kaynaklı kirlilik baskısının bulunmadığı referans noktalardaki örneklere göre daha yüksek olduğu bildirildi.

Çakmaklı, Horozgediği ve Bozköy çevresinde zeytin, kermes meşesi, tüysüz meşe, pırnal meşesi, sakız ağacı, akçakesme, kekik ve laden örnekleri üzerinde yapılan analizlerde yüksek ağır metal değerleri saptandı.

Özellikle demir-çelik, petrokimya ve gemi söküm tesisleri ile cüruf geri kazanım alanları çevresinden alınan bitki örneklerinde Pb, Cd, Ni, Cu, Co, Mn, Mo, Al ve Cr konsantrasyonlarının yüksek olduğu; kirlilik yükünün bitki türüne göre değiştiği belirtildi.

TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi uzmanları ayrıca 40 noktada hava kalitesini, 22 noktada su kalitesini izledi.

1.3.2. TÜBİTAK Hava Ve Su Kalitesi İzleme Bulguları

Hava kalitesi, pasif örnekleme yöntemiyle 40 hassas noktada iki dönemde izlendi: birinci dönem kış, ikinci dönem yaz aylarını kapsadı. Kükürt dioksit (SO2), azot dioksit (NO2), ozon (O3), hidrojen sülfür (H2S) ve uçucu organik bileşikler ölçüldü.

Birinci dönemde SO2 ölçümleri 5 noktada uzun vadeli sınır değeri (UVS), NO2 ölçümleri ise 3 noktada yıllık sınır değeri aştı.

İkinci dönemde SO2 için 1 noktada UVS, NO2 için 1 noktada yıllık sınır değer aşıldı.

İkinci dönem ozon ölçümleri, 8 noktada Hava Kalitesinin Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği'nde (HKDYY) belirtilen sınır değerin üzerinde gerçekleşti.

SO2 ve NO2 düzeyleri genel olarak kış döneminde daha yüksekken ozon düzeyleri güneşlenmenin arttığı yaz döneminde yükseldi.

İzmir Büyükşehir Belediyesine ait mobil hava kalitesi istasyonuyla Helvacı, Bozköy, Çakmaklı, Devlet Hastanesi, Gemi Söküm, Horozgediği ve Aliağa Kent Merkezi noktalarında en az 15'er günlük sürekli ölçümler yapıldı.

Bu ölçümlerde PM10, PM2.5, SO2, karbon monoksit (CO), NO2, O3, toplam hidrokarbon (NMTHC) ve hidrojen sülfür (H2S) parametreleri izlendi.

Gemi Söküm noktasında birinci dönemde PM10 günlük sonuçları 14 gün boyunca 24 saatlik sınır değeri aştı. Ortalama değer, Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği'nde (SKHKKY) belirtilen 50 µg/m3 yıllık sınır değerin üzerinde bulundu.

Aynı noktada birinci dönem PM2.5 ölçümleri 16 gün boyunca, çalışmada Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ/WHO) için belirtilen 25 µg/m3 düzeyindeki 24 saatlik eşik değerin üzerinde gerçekleşti.

İkinci dönemde Gemi Söküm noktasında PM10 günlük sonuçları 10 gün boyunca 24 saatlik sınır değeri aştı. Ortalama değer, raporda belirtilen 50 µg/m3 yıllık sınır değerin üzerinde kaldı.

İkinci dönem PM2.5 ölçümleri de aynı noktada 14 gün boyunca, çalışmada WHO için belirtilen 25 µg/m3 düzeyindeki 24 saatlik eşik değeri aştı.

Benzen için belirtilen 5 µg/m3 sınır değeri, rafineri ve petrokimya tesislerine yakın alanlarda ve demir-çelik faaliyetlerinin yoğun olduğu karayolu üzerindeki bazı noktalarda aşıldı.

Proje kapsamında Şubat 2021'de 10 yerüstü suyu noktasından (dere, gölet, baraj gölü vb.) ve 30 yeraltı suyu noktasından örnek alındı; analizler Mayıs 2021'de tamamlandı.

Deniz suyu ve sediman analizleri, Nemrut Körfezi kıyısındaki bazı noktalarda kirletici konsantrasyonlarının daha yüksek olduğunu ve önceki çalışmalara kıyasla özellikle kalıcı organik kirleticilerin biriktiğini gösterdi.

1.4. Savaş Gemileri Ve EGEÇEP'in Mücadelesi

İngiltere Kraliyet Donanmasına ait HMS Bristol savaş gemisi, 23 Haziran'da Portsmouth Limanı'ndan Türkiye'ye hareket ederek 3 Temmuz 2025'te Aliağa'daki Leyal Gemi Söküm tesisine ulaştı.

Savaş Gemilerinin Taşıdığı Tehlikeli Maddeler

BBC Türkçe'nin 2025 yılında yayımladığı habere göre, 2009–2024 döneminde hizmet dışına çıkarılan 31 İngiliz donanma gemisinin 25'i Aliağa'ya gönderildi.

Savaş gemilerinin kullanım amacı ve yapısal özellikleri, tehlikeli madde yönetimini daha da önemli hâle getiriyor. Dünya Bankasının 2010 tarihli "Ship Breaking and Recycling Industry in Bangladesh and Pakistan" raporunda, askerî gemilerde yangın ve patlama risklerine karşı kullanılan malzemeler nedeniyle özellikle asbest gibi tehlikeli maddelerin daha yüksek oranlarda bulunabildiği belirtiliyor.

EGEÇEP, 2006 yılında Fransız Donanmasından hurdaya ayrılan ve aralarında nükleer yakıtla çalışan gemilerin de bulunduğu 270 savaş gemisinin Aliağa'da sökülmesi girişimine karşı çıktı. Yürütülen itirazlar ve oluşan kamuoyu tepkisi sonucunda proje gerçekleşmedi. Aynı yıl, gerçekte 10 ton olduğu belirtilen asbest miktarının 1 ton olarak rapor edildiği iddiasıyla gündeme gelen, Hollanda menşeli ve Meksika bandıralı OTAPAN gemisine karşı da toplumsal mücadele örgütlendi; gemi geri gönderildi. Bu süreçte Tehlikeli Gemi Sökümünü Önleme Girişimi kuruldu.

EGEÇEP, 2022 yılında Brezilya'dan getirilmeye çalışılan, yüksek miktarda asbest içerdiği belirtilen São Paulo uçak gemisine karşı yürütülen toplumsal ve hukuksal mücadelenin örgütleyicileri arasında yer aldı. Kamuoyu tepkileri üzerine Türkiye, Ağustos 2022'de gemiye verdiği karasularına giriş iznini iptal etti; gemi Brezilya'ya döndü. EGEÇEP, bugün de Türkiye Gemi Geri Dönüşümü Koordinasyonunun bileşeni olarak gemi söküm faaliyetlerini izlemeyi ve hukuka uygunluk talebini sürdürmektedir.

1.5. Gemi Söküm Tesislerindeki Yangınlar

Geçen yıl demirli ve "zehir yüklü" bir gemide çıkan yangınla gündeme gelen Aliağa Şimşekler Gemi Söküm Tesisi'nde bu yıl da yangın çıktı. Yangının gemide bulunan petrol atıklarının tutuşması sonucu çıktığı iddia edildi. Şimşekler Gemi Söküm Tesisi'ndeki yangın, Aliağa'da sanayi faaliyetleri ile çevresel sürdürülebilirlik arasındaki dengenin yeniden sorgulanması gerektiğini bir kez daha göstermiştir.

1.6. Gemi Söküm Tesisleri Ve ÇED Süreci

23 Haziran 2026 tarihinde Aliağa Belediyesinde Gemi Söküm Sahasının yaklaşık 2 katına çıkarılması için ÇED Halkın Katılımı toplantısı yapıldı. Toplantıda Bakanlık tarafından verilen ÇED kapsam dışı belgeleri

ile bugüne kadar Çevresel Etki Değerlendirilmesi (ÇED) süreci işletilmeksizin çalışmaya devam eden gemi söküm tesisleri için ÇED süreci işletilmesi gerektiğine ilişkin EGEÇEP, İzmir Barosu, TMMOB Mimarlar Odası, İzmir Tabip Odası ve 8 yurttaşın 10 Ocak 2025 tarihinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına karşı açtığı dava sürecinin devam ettiğini belirten Gemi Söküm Koordinasyon Grubu, "Gemi Söküm Ve Gemi Geri Dönüşümü Faaliyeti Alan Artışı Projesi" adı ile nihayet ÇED sürecinin başladığı duyurusunun yapıldığını hatırlattı.

Gemilerin sökülmesi sürecinde tehlikeli madde envanter raporları, söküm planları, atık yönetim planları, asbest ve radyoaktivite ile ilgili özel mevzuat kapsamında gerekli envanter ve ölçüm raporları istenmeli ve konusunda uzman olan personel tarafından titizikle incelenmelidir denildi.

'ÇED başvurusunda, ÇED başvurusuna konu olan proje zaten şu anda uygulanıyor. Kapasite ve ekipmanlar değişmeyecek denilmiş. Şu anda yürütülen faaliyetler için ÇED başvurusu yapılmış. Bu da ÇED başvurusunun göz boyamak, şimdiye kadar işlenen çevresel suçların üstünü örmek amacıyla yapıldığını göstermektedir.', denilerek,

ÇED başvuru dosyasına ilişkin değerlendirmeler şöyledir:

Seçilen gemi söküm yönteminin (baştankara) risklerine ilişkin bir değerlendirme ve kuru havuza geçiş için bir taahhüt yoktur.

Alanın jeolojik ve hidrojeolejik özellikleri ve doğal afet durumu hakkında değerlendirme yoktur. Flora ve Fauna özellikleri ve Hava Kalitesi hakkında kapsamlı bilginin ÇED raporunda sunulacağı belirtilmiştir.

Toprak özellikleri ve su kullanımı hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Bölgenin çevresel durumunun tespitine yönelik yapılan daha önceki çalışmalarda toprak, su ve hava kirliliğine ilişkin önemli bulgular tespit edilmiştir. Gemi söküm faaliyetlerinin Aliağa ilçesinde önemli bir kirletici kaynak olduğu açıktır.

İlgili mevzuat kapsamında yönetmelik maddeleri ve genel iş akışı verilmiş ancak istenen hususların nasıl yerine getirildiğine/getirileceğine dair ayrıntılı bir açıklama bulunmamaktadır.

Atık yönetimi, atıksu altyapısı, çevre kirliliğine karşı alınması gereken önlemler yüzeysel olarak verilmiş, tesis bazında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Verilen bilgiler gerçeği yansıtmamaktadır. Tehlikeli Madde Envanter Raporlarının kim tarafından hazırlandığı, kimler tarafından ve nasıl kontrol edildiği açık değildir. Geminin fiziki incelemesi için ayrılan süre, inceleme ekibinin kaç kişiden oluştuğu, uzmanlıkları sorgulamaya açıktır.

Aliağa'daki gemi söküm sektörünün; kuru havuz gibi tam koruma sağlayacak altyapı dönüşümlerine, gerçek anlamda yürütülen bir ÇED süreciyle desteklenen güçlü bir çevresel izin ve denetim sistemine, ayrıca işçi sağlığı alanında şeffaflık, etkin koruma ve meslek hastalıklarının tanınmasına ihtiyacı vardır. Bu koşullar sağlanmadan yürütülen bir ÇED sürecinin göz boyamadan ibaret olduğu ' belirtilmiştir.

Gemi sökümünün deniz tabanına etkilerine ilişkin bilimsel bulgular, Aliağa Körfezi'nin bütününü ele alan araştırmalarla birlikte izleyen bölümde değerlendirilmektedir.

2. Aliağa Körfezi'nde Deniz Ekosisteminin Bozulması Ve Bilimsel Araştırma Bulguları

2.1. Araştırmanın Kapsamı Ve Yöntemi

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi araştırmacıları tarafından TÜBİTAK desteğiyle yürütülen çalışma, Aliağa Körfezi'nin yaklaşık 6.500 yıllık çevresel geçmişini incelemektedir. Deniz tabanındaki çökel katmanları üzerinden yürütülen araştırma, doğal çevresel değişimlerle yakın dönemde yoğunlaşan insan faaliyetlerinin etkilerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmektedir.

Araştırmanın kapsamı ve bulguları, Metehan Ud'un Ege'de Sonsöz gazetesinde 4 Temmuz 2026 tarihinde yayımlanan haberinde aktarılmıştır.

Prof. Dr. Serkan Kükrer'in yürütücülüğündeki araştırma ekibinde Prof. Dr. Ebru Yeşim Özkan, Doç. Dr. Dilek Aykır Akdağ, Doç. Dr. Şakir Fural, Doç. Dr. Tuğçe Şensurat Genç, Doç. Dr. Serdar Vardar, Doç. Dr. Mehmet Önal ve Doç. Dr. Adnan Çağlar Oruç yer almıştır. Aliağa Körfezi'nin iç kesimlerinden, gemi söküm tesislerinin açıklarından, Güzelhisar Çayı ağzından ve delta çevresinden alınan deniz tabanı örnekleri incelenmiştir. Araştırmacılar, yüzey örnekleri yerine karot (derin çökel) örnekleri kullanmış; Karbon-14 tarihlendirme analizleriyle çevresel değişimleri tarihsel bir çerçevede değerlendirmiştir.

Prof. Dr. Serkan Kükrer'in açıklamasına göre deniz suyundan alınan örnekler güncel koşulları yansıtırken, deniz tabanındaki çökel katmanları uzun dönemli çevresel değişimlerin izlerini korumaktadır. Karot örneklerinin derinlik boyunca incelenmesi, geçmişteki doğal süreçlerle insan kaynaklı etkilerin karşılaştırılmasına olanak sağlamaktadır.

Araştırma ekibinden deniz biyoloğu Prof. Dr. Ebru Yeşim Özkan da su ve çökel analizlerinin birlikte değerlendirilmesinin önemine dikkat çekmiş; çökelin hem geçmiş çevresel koşulların anlaşılmasına hem de gelecekteki risklerin değerlendirilmesine katkı sunduğunu belirtmiştir.

2.2. Sanayileşme Sonrası Ekolojik Dengenin Bozulması

Aliağa Körfezi'nin uzun dönemli çevresel geçmişini ortaya koyan araştırma, özellikle 1970'li yıllardan itibaren körfezin ekolojik dengesinde belirgin değişimler yaşandığını göstermektedir. Daha önce büyük ölçüde doğal iklimsel ve jeolojik süreçlerle şekillenen kıyı sistemi, sanayileşmenin hızlanması, kentleşme ve tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşmasıyla artan insan kaynaklı baskılara maruz kalmıştır.

Araştırmada, özellikle son 50–70 yılda körfeze ulaşan azot ve fosfor girdilerinde önemli artışlar saptandığı aktarılmaktadır. Tarımsal gübreler ile evsel ve endüstriyel atıklardan kaynaklanan bu besin maddeleri, aşırı alg çoğalmasını ve sudaki oksijen dengesinin bozulmasını tetikleyebilmektedir. Ötrofikasyon olarak adlandırılan bu süreç, deniz canlılarının yaşam koşullarını ve ekosistemin işleyişini olumsuz etkileyebilmektedir.

Araştırmacılar, Aliağa Körfezi'nin İzmir Körfezi kadar kapalı bir su sistemi olmamasına rağmen benzer ekolojik sorunlarla karşılaşabileceğine dikkat çekmektedir. Bu bulgular, denizle su alışverişinin varlığının artan kirletici yükün etkilerini tek başına ortadan kaldırmadığını göstermektedir.

2.3. Deniz Tabanında Ağır Metal Birikimi

AĞIR METALLER DENİZ TABANINA ÇÖKMÜŞ DURUMDA

Doğrudan bölgedeki endüstriyel faaliyetlerin bir sonucu olarak gemi söküm tesislerinin açıklarında yoğun bir kirlilik birikimi saptandığı, uzun yıllardır bu bölgede açık alanda sürdürülen gemi söküm faaliyetleri nedeniyle gemilerden kaynaklanan metaller ve ağır metallerin doğrudan deniz tabanına çökmüş durumda olduğu, özellikle KURŞUN, CIVA ve BAKIR düzeylerinin uluslararası eşik değerlerin çok üzerinde olduğunu ve sedimanda depolandığı belirtilerek, EN ÖNEMLİ TEHLİKENİN SEDİMANDA depolanan kirleticiler ve AĞIR METALLER olduğu ve gelecekte deniz suyunun kimyasal koşullarının (pH, oksijen vb.) değişmesi durumunda yeniden su kolonuna salınarak tüm ekosistemi zehirleme riski taşıdığı, dolayısıyla o söküm alanı ve çevresinin, üzerinde titizlikle durulması, izlenmesi ve acil çevresel yönetim eylemlerinin değerlendirilmesi gereken kritik bir nokta olduğu belirtiliyor. Çalışmada devamla;

Araştırmanın ağır metal analizlerinde cıva, kurşun, bakır ve çinko gibi elementlerin bazı alanlarda doğal jeolojik arka plan düzeylerinin üzerine çıktığı; kirleticilerin yalnızca yüzey çökellerinde değil,

daha derin katmanlarda da biriktiği bildirilmiştir. Çalışmada özellikle cıva kirliliğinin önemine dikkat çekilmektedir. Bu birikim, kirlenmenin uzun dönemli niteliğini ortaya koymaktadır.

2.4. Gemi Söküm Faaliyetlerinin Deniz Tabanına Etkileri

Çalışmanın en dikkat çekici bölümlerinden biri, Aliağa'daki gemi söküm sahasında yapılan incelemeler oldu. Prof. Dr. Serkan Kükrer ve ekibinin değerlendirmelerine göre bu bölgede deniz tabanı yalnızca kimyasal olarak değil, fiziksel olarak da ciddi biçimde tahrip edilmiş durumda. Gemi söküm sırasında uygulanan yoğun "karaya oturtma" işlemleri ve tarama faaliyetlerinin, binlerce yıl boyunca oluşmuş doğal sediment katmanlarını bozduğu, hatta bazı alanlarda çok daha eski jeolojik tabakaların yüzeye çıktığı tespit edildi.

Bu bölgede ayrıca çok yüksek ağır metal değerlerine ulaşıldığı, kurşun ve çinko gibi elementlerin ciddi seviyelerde biriktiği, cıva ve diğer toksik bileşenlerin de ekolojik risk oluşturacak düzeylere çıktığı kaydedildi. Gemilerden sızan yağlar, boya kalıntıları ve endüstriyel kimyasalların sediment yapısına karıştığı, organik kirliliği de artırdığı ifade edildi. Araştırmacılar bu alanı, yalnızca kirlenmiş bir deniz bölgesi değil, aynı zamanda insan faaliyetleriyle deniz tabanının fiziksel yapısının da yeniden şekillendiği bir **"endüstriyel etki alanı**" olarak tanımladı.

2.5. Deniz Ekosisteminde Biyolojik Çeşitlilik Kaybı

Gemi söküm bölgesindeki sediman yapısı o denli kirli ki, orada sağlıklı bir ekosistemden bahsetmenin maalesef mümkün olmadığı ve ölçümlerde KURŞUN birikiminin cihazın üst limiti olan 1000 ppm değerini bile aşarak ölçülemeyecek boyutlara ulaştığının görüldüğü, kirlilik ve iklimsel süreçlerin önemli birer belirteci olan mikrofosiller (küçük kabuklu canlılar) incelendiğinde de bu tahribatın doğrulandığı ifade ediliyor. Körfezin iç kısımları ile Güzelhisar deltasına kıyasla, söküm alanında canlı türü sayısının dramatik derecede düştüğünü; dolayısıyla kirliliğe bağlı ağır bir biyolojik çeşitlilik kaybı yaşandığının tespit edildiği belirtiliyor.

Çalışmada, İzmir Körfezi'ndeki dip tarama çalışmalarında da görüldüğü gibi, toksik çamura yapılacak iyi hesaplanmamış fiziksel müdahalelerin riskli olduğu; uzaklaştırılmaya çalışılan toksik materyal ve ağır metallerin suya yeniden karıştırma riski olduğu belirtiliyor.

2.6. Deniz Kirliliğinin İnsan Sağlığı Açısından Oluşturduğu Riskler

Sedimanda biriken bu kirliliğin sadece deniz ekosistemini değil, doğrudan insan sağlığını da tehdit ettiği, fitoplanktonlardan başlayıp balıklara ve nihayetinde sofralarımıza ulaşan kurşun, cıva ve kadmiyum gibi ağır metallerin; karaciğer, böbrek ve iskelet sisteminde birikerek ağır fizyolojik hastalıkların yanı sıra insanlarda psikolojik tahribatlara da yol açabildiği ifade ediliyor.

2.7. Kirliliğin Önlenmesi Ve Deniz Ekosisteminin İyileştirilmesi

Çalışmanın sonuç bölümünde şu değerlendirmeler yapılmıştır:

Özellikle de **gemi söküm tesislerinin bulunduğu alanı kurtarmak için acil eylem planlarına ihtiyacının olduğu; ilk olarak; tarım ve sanayi kaynaklı azot, fosfor ve ağır metal girişlerinin kaynağında kesilmesi gerektiği, İkinci olarak; söküm alanındaki toksik sedimanın dip tarama (dredging) yöntemiyle veya izole edilerek oradan uzaklaştırılması gerektiği ifade ediliyor.**

3. Aliağa Termik Santrali Ve Çevresel Etkileri

Kömürle çalışan termik santraller, karbondioksitin (CO_2) yanı sıra kükürt dioksit (SO_2), azot oksitler (NO_x), karbon monoksit (CO), partikül madde ve kül oluşumuyla çevre üzerinde çok yönlü baskı yaratır.

Türkiye’de kullanılan düşük kaliteli linyitin kirletici potansiyeli yüksek olmakla birlikte, Aliağa’daki İZDEMİR santrali ithal kömür kullanmaktadır.

İZDEMİR Enerji’nin Aliağa’da ithal kömürle elektrik üreten termik santralinin kurulu gücü 370 MW’tır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Encümeni, 2025 yılında İZDEMİR termik santralini ruhsatsız faaliyet gösterdiği gerekçesiyle mühürledi. Şirketin açtığı davada yürütmenin durdurulması kararı verildi. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca düzenlenen “üretim tesisi uygunluk belgesi” sonrasında tesisin ruhsat durumuna ilişkin uyuşmazlık sürdü; Büyükşehir Belediyesi yerel mahkeme kararını Danıştaya taşıdı. (Kaynak: Yeni Gün, Aslı Solmaz, 9 Ağustos 2026.)

3.1. Karbondioksit Emisyonları

Kömürlü termik santraller, enerji üretimi sırasında önemli miktarda karbondioksit salarak iklim değişikliğini hızlandıran kaynaklar arasında yer alır. Sera gazı birikiminin artması; ortalama sıcaklıkların yükselmesi, kuraklık, aşırı yağış ve deniz seviyesindeki artış gibi sonuçlarla ilişkilidir. Bu nedenle Aliağa’daki termik santralin etkisi, yalnızca tesis çevresindeki kirlilikle değil, iklim üzerindeki uzun vadeli baskısıyla birlikte ele alınmalıdır.

3.2. Hava Kirliliği

Termik santral emisyonları karbondioksitle sınırlı değildir. Kükürt dioksit (SO2), azot oksitler (NOx) ve ince partiküllere maruziyet; solunum ve kalp-damar hastalıkları açısından önemli riskler taşır. Astım, bronşit ve KOAH gibi rahatsızlıkların yanı sıra uzun süreli hava kirliliği maruziyeti ciddi sağlık sonuçlarıyla ilişkilendirilmektedir. Santral yakınında yaşayan çocuklar, yaşlılar ve kronik hastalığı bulunan kişiler özellikle korunmalıdır.

3.3. Yerel İklim Üzerindeki Etkiler

Termik santrallerin ısı ve emisyonları, tesis çevresindeki mikroiklim koşulları üzerinde de etkili olabilir. Bununla birlikte yağış düzeni, hava akımları ve bölgesel sıcaklıklar çok sayıda değişkene bağlıdır. Aliağa’daki yerel iklim etkilerinin ortaya konulması, tesis bazında ölçüm ve uzun süreli meteorolojik izleme gerektirir.

3.4. Su Kaynakları Üzerindeki Etkiler

Termik santrallerde soğutma ve buhar üretimi önemli miktarda su gerektirir. Bu ihtiyaç, özellikle su stresi yaşayan bölgelerde mevcut kaynaklar üzerindeki baskıyı artırabilir. Yetersiz arıtılmış atık suların alıcı ortama verilmesi ise sucul ekosistemler açısından ayrı bir risk oluşturur. Bu nedenle su çekimi, deşarj miktarı ve arıtma performansı birlikte izlenmelidir.

3.5. Atık Üretimi Ve Ağır Metal Kirliliği

Kömürün yanmasıyla kül ve cüruf oluşur; bu atıklar arsenik ve cıva gibi tehlikeli bileşenler içerebilir. Depolama alanlarında sızdırmazlığın sağlanmaması, kirleticilerin toprağa ve yeraltı suyuna taşınması riskini artırır. Atık alanlarının kapladığı geniş yüzeyler de arazi kullanımını sınırlar. Çevresel etkilerin azaltılması için atığın niteliği, miktarı ve bertaraf koşulları şeffaf biçimde izlenmelidir.

3.6. Tarımsal Üretimde Verim Kaybı

Santral kaynaklı kükürt dioksit, azot oksitler ve partikül maddeler tarımsal üretim üzerinde baskı yaratabilir. Yaprak yüzeyinde biriken kirleticiler fotosentezi olumsuz etkileyebilir; asit birikimi ise toprağın kimyasal dengesini değiştirebilir. Ürün verimi ve kalitesindeki olası kayıpların belirlenmesi, yerel ölçümler ve karşılaştırmalı tarımsal araştırmalarla mümkündür.

3.7. Gürültü Ve Titreşim

Büyük türbinler ve yardımcı ekipmanlar, çalışma sırasında gürültü ve titreşim üretir. Gürültüye uzun süre maruz kalmak çevrede yaşayanların yaşam kalitesini, uykusunu ve ruhsal iyilik hâlini etkileyebilir. Titreşimin yapılar ve doğal yaşam üzerindeki etkileri ise düzeye, uzaklığa ve zemin özelliklerine bağlı olarak değerlendirilmelidir.

3.8. Yenilenebilir Enerjiye Geçiş Gerekliliği

Kömüre dayalı elektrik üretiminin sürmesi, enerji dönüşümünü ve iklim hedeflerine ulaşılmasını güçleştirebilir. Aliağa için enerji politikalarının değerlendirilmesinde yalnızca üretim kapasitesi değil, emisyonların azaltılması, adil dönüşüm ve güneş ile rüzgâr gibi yenilenebilir kaynakların geliştirilmesi de dikkate alınmalıdır.

3.9. Faaliyet Sonrası Etkiler

Bir termik santralin kapanması, geçmişte oluşan çevresel etkilerin kendiliğinden ortadan kalktığı anlamına gelmez. Toprakta ve suda birikmiş ağır metaller ile atık depolama alanları uzun süre izleme ve iyileştirme gerektirebilir. Bu nedenle faaliyet sonlandırma planları, alanın temizlenmesi ve ekolojik onarım yükümlülüklerini de kapsamalıdır.

3.10. Aliağa Termik Santraline Karşı Toplumsal Ve Hukuki Mücadele

Aliağa tam bir sorunlar yumağı, adeta hayatta kalmasından vazgeçilmiş bir yer. Aliağa, ekolojik sorunların yanı sıra ekoloji mücadelesi ile özellikle de termik santrale karşı mücadelelerle de anılır. 1989 yılında Aliağa'da kurulmak istenen termik santrale karşı 12 Aralık 1989'da İzmir Cumhuriyet Meydanından başlayan "Bisikletlerle İzmir'den Kozbeyli'ye" eylemi, 24 Aralık 1989'da Foça'da termik santrale karşı halkoylaması, 14 Ocak 1990'da kilometrelerce süren termik santrallere karşı 'At Arabalı Yürüyüş', ve 6 Mayıs 1990, İzmir'den Aliağa'ya 50 kilometre boyunca 50 bin kişi ile oluşturulan insan zinciri. Türkiye ekoloji hareketi açısından önemli bir başlangıç, aynı zamanda 12 Eylül sonrasının en büyük protestolardan birisi olan bu eylemler zinciri sonunda dönemin Anavatan Partisi Hükümeti termik santral projesinden vazgeçmek zorunda kaldı. Bu başarılı sonuçtan 22 yıl sonra Aliağa'ya 7 tane termik santral yapılması gündeme geldi, İzmir ve Manisa çevresini etkileyecek termik santrallere karşı "1 Milyon İzmirli Termik Santrallere Karşı Platformu" kuruldu ve 6 Mayıs 2012 tarihinde Aliağa Cumhuriyet Meydanı binlerce kişi toplandı ve "Termik yapma boşuna, yıkacağız başına" sloganı attı.

Bütün bu eylemlerden sonra diğer projeler yapılamadı ancak, tüm itirazlara ve davalara rağmen İzdemir Enerji Üretim A.Ş. tarafından ithal kömüre dayalı termik santral 2014 yılında faaliyete başladı, daha sonra ikinci üniteyle kapasitesi artırıldı. Açılan davalar yılan hikayesine döndü, kazanılan davalar bilime ve hukuka sığmayacak şekilde reddedildi. Bırakılmayan hukuksal mücadele sonunda yanlış kararlar Anayasa Mahkemesi'nden döndü. Anayasa Mahkemesi İzdemir-II Termik Santralı için verilen 22.03.2017 ve 28.12.2018 tarihli Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) olumlu kararlarına ilişkin davalarda özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE karar verdi.

Anayasa Mahkemesi'nin ihlal kararı üzerine yapılan yeniden yargılama sonucunda bu ÇED kararları da iptal edildi. Buna rağmen idare, yargı kararlarının gereğini yerine getirmek yerine santralin çalışmasını fiilen sürdürecek yeni yollar üretmeyi tercih etti. 2009/7 Sayılı Genelge'ye dayanılarak düzenlenen yeni ÇED raporu ve halkın katılımı olmadan verilen 9 Mart 2025 tarihli ÇED kararı ile mahkeme kararları etkisiz hale getirildi.

Diğer yandan EGEÇEP'in ısrarlı başvuruları üzerine, birinci sınıf gayrisıhhi müessese olan termik santralin 2014 yılından bu yana işyeri açma ve çalışma ruhsatı olmadan çalıştığı ortaya çıktı. İzmir Büyükşehir Belediyesi gecikmeli olarak bu tespiti yaptı ve mühürleme işlemi uyguladı. Ancak mühür etkisiz kaldı. Yerel yönetimin bu yerinde ve haklı müdahalesi Ankara'dan duyuldu ve hemen yeni düzenlemelere girişildi. Anayasaya aykırılığı tartışmasız olan 7554 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik

Yapılmasına Dair Kanun ile özel bir düzenleme yapıldı. Yasal düzenlemenin ardından mühürleme ve faaliyetten men yaptırımı ile karşı karşıya kalan termik santralin imdadına Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yetişti. Bakanlık tarafından 22.12.2025 tarihli Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi düzenlendi ve yıllarca işyeri açma ve çalışma ruhsatı olmadan faaliyet gösterdiği tespit edilen santralin faaliyetinin bu belge aracılığıyla devam etmesi sağlandı. Söz konusu belge, 7554 sayılı Kanun'un 19. maddesinde yapılan düzenlemeye dayanmakta ve elektrik üretim tesisleri için işyeri açma ve çalışma ruhsatı yerine geçeceği öngörülmekteydi.

Bu durum, çevre ve halk sağlığı açısından yüksek risk taşıyan tesislerin ruhsatlandırılması ve denetlenmesi konusunda yerel yönetimlere tanınmış asli yetkinin merkezî idare tarafından gasbedilmesi anlamına geliyor. İşyeri açma ve çalışma ruhsatı, yalnızca ekonomik faaliyete izin veren teknik bir belge değildir; yangın güvenliğinden atık yönetimine, gürültüden çevresel etkilerin denetlenmesine kadar birçok unsurun değerlendirilmesini sağlayan önleyici bir kamu güvencesidir. Büyükşehir belediyeleri özellikle birinci sınıf gayrisıhhî müesseseler bakımından bu yetkiyi kullanarak kent düzenini, çevreyi ve toplum sağlığını korumakla yükümlüdür. Ancak Üretim Tesisi Uygunluk Belgesi düzenlemesi ile bu koruyucu mekanizma fiilen ortadan kaldırılmış, belediyelerin denetim ve yaptırım yetkisi etkisiz hale getirilmiştir.

Şimdi Aliağa'da İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin denetleyemediği bir termik santral çalışmaya devam ediyor. Yurtdışından getirdiği kömürü yakarak bölgenin havasını, toprağını, suyunu kirletiyor, iklim krizinin derinleşmesine katkıda bulunuyor.

4. Batı Anadolu Çimento Klinker Tesisi Ve Çevresel Etkileri

Aliağa'da Batıçim–Batı Anadolu Çimento Sanayi tarafından planlanan yıllık 3,5 milyon ton kapasiteli klinker öğütme ve paketleme tesisi için verilen "ÇED Gerekli Değildir" kararı yargıya taşındı. EGEÇEP ve yurttaşlar, projenin çevre ve insan sağlığı açısından riskler taşıdığını belirterek Ocak 2026'da yürütmenin durdurulması ve iptal istemiyle dava açtı.

Projede 250 ton/saat kapasiteli çimento değirmeni, 4 adet 180 ton/saat kapasiteli paketleme ünitesi, 12 adet 150 ton/saat kapasiteli dökme yükleme ünitesi, 300 ton/saat kapasiteli kırıcı ve 2 adet 1.000 ton kapasiteli kül silosu öngörülüyor.

Dava dilekçesinde Aliağa'nın termik santral, petrokimya, gemi söküm ve liman faaliyetleriyle zaten yoğun bir çevresel baskı altında bulunduğu vurgulandı. Bölgedeki ağır metal birikimi ile hava, toprak ve su kirliliğine ilişkin bilimsel bulgulara dikkat çekildi. Bu nedenle projenin tek başına değil, mevcut sanayi faaliyetleriyle birlikte yaratacağı birikimli etkiler üzerinden değerlendirilmesi istendi.

4.1. Batıçim Klinker Tesisi Projesine İlişkin ÇED Kararının İptali

Aliağa'nın Horozgediği Mahallesi'nde Batıçim–Batı Anadolu Çimento Sanayi A.Ş. tarafından yapılması planlanan yıllık 3.500.000 ton kapasiteli klinker öğütme ve paketleme tesisine ilişkin ÇED kararı, EGEÇEP'in de davacılar arasında bulunduğu dava sonucunda iptal edilmiştir. İzmir 5. İdare Mahkemesi, 21 Ekim 2026 tarihli, E. 2026/358 ve K. 2026/1350 sayılı kararıyla dava konusu işlemi hukuka aykırı bulmuştur.

Mahkemenin değerlendirmesinde, 27 Nisan 2026 tarihinde yapılan keşfin ardından düzenlenen bilirkişi raporu belirleyici olmuştur. Bilirkişiler, proje tanıtım dosyasında sahanın jeolojik ve hidrojeolojik özelliklerinin yeterince açıklanmadığını; yer altı suları, yüzey akışı ve taşkın risklerine ilişkin incelemelerin eksik kaldığını saptamıştır. Özellikle 65.000 m²'yi aşan beton kaplı alanın yüzey akışına etkisi ile Hayıtlı Deresi çevresindeki taşkın risklerinin yeterince değerlendirilmediği belirtilmiştir.

Bilirkişi incelemesinde, proje alanının 3 km yarıçaplı etki alanı içinde zeytinliklerin bulunduğu, tarım alanları ve hassas habitatlar üzerindeki birikimli etkilerin yeterince ortaya konulmadığı da tespit

edilmiştir. Klinker tozunun bitki örtüsü ve toprak üzerindeki olası etkilerine ilişkin ayrıntılı ekolojik risk değerlendirmesinin bulunmadığı vurgulanmıştır.

Kararın Aliağa açısından özellikle önemli yönü, mevcut hava kirliliği yüküne ilişkin tespitlerdir. Bilirkişi raporunda, Bakanlığın hava kalitesi izleme istasyonlarının PM10 verileri bakımından bölgenin taşıma kapasitesinin dolduğu belirtilmiştir. Buna karşın çevredeki diğer toz yayıcı sanayi faaliyetlerinin birikimli etkileri ve tesise giriş-çıkış nakliyesinden kaynaklanan emisyonlar proje hesaplarında yeterince dikkate alınmamıştır.

Mahkeme, bu eksiklikler nedeniyle proje tanıtım dosyasının çevresel etkileri bilimsel yeterlilikte değerlendirmediği ve bu dosyaya dayanılarak verilen ÇED kararında hukuka uygunluk bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Karara karşı tebliği izleyen günden itibaren 15 gün içinde Danıştay'a temyiz yolu açık olduğundan, kesinleşme durumu ayrıca izlenmelidir.

Bu yargı kararı, Aliağa'da planlanan yeni sanayi yatırımlarının yalnızca kendi tesis sınırları içinde değil, bölgenin mevcut kirlilik yükü, su kaynakları, tarım alanları ve ekosistem üzerindeki birikimli etkileriyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini somut biçimde ortaya koymaktadır.

Dava konusu faaliyet idarece "klinker öğütme ve paketleme" olarak tanımlansa da başvurucular, tesisin termik santral ve diğer sanayi kuruluşlarından çıkan bazı atıkların üretim zincirine katılmasına olanak sağlayan tamamlayıcı bir işlev gördüğünü savunuyor. Uçucu kül, taban külü ve cürufun çimento sektöründe katkı maddesi veya ikincil hammadde olarak kullanılmasının çevresel ve hukuki koşulları, dava kapsamında ayrıca tartışılıyor.

5. Aliağa Kâğıt Fabrikası Ve Çevresel Etkileri

Viking Kâğıt, İzmir'in Aliağa ilçesinde 1971 yılında Türkiye'nin ilk özel sektör kâğıt fabrikası olarak faaliyete başlamıştır. Yıllık 13.500 ton üretim kapasitesiyle temizlik kâğıdı sektöründe üretimini sürdürmektedir.

Kâğıt üretimi; su ve enerji kullanımı, kimyasal işlemler ve atık oluşumu nedeniyle çevresel yönetim gerektiren bir sanayi faaliyetidir. Aliağa'daki tesisin etkileri değerlendirilirken genel sektör riskleri ile tesise özgü ölçülmüş etkiler birbirinden ayrılmalıdır.

Kâğıt üretiminin çevresel etkileri başlıca şu alanlarda incelenebilir:

5.1. Su Kirliliği Ve Kaynak Tüketimi

- Su kullanımı: Hamur hazırlama ve üretim süreçleri yüksek miktarda su gerektirebilir.
- Atık su: Yeterince arıtılmadan alıcı ortama verilen kimyasal ve organik içerikli sular su ekosistemlerini kirletebilir.

5.2. Hava Kirliliği Ve Enerji Tüketimi

- Karbon emisyonları: Üretimin enerji ihtiyacı, kullanılan enerji kaynağına bağlı olarak sera gazı emisyonlarına yol açar.
- Toz ve kül: Yakma ve üretim süreçlerinde oluşan partiküller ile külün bileşimi, emisyon ve atık yönetimi açısından izlenmelidir.
- Koku: Bazı kimyasal işlemler çevrede rahatsızlık yaratabilecek kokulu gazlar oluşturabilir.

5.3. Ormansızlaşma Ve Atık Oluşumu

- Hammadde kullanımı: Odun esaslı hammadde talebi, sürdürülebilir tedarik sağlanmadığında orman varlıkları üzerinde baskı yaratabilir.
- Katı atıklar: Üretim artıkları ve küller uygun yönetilmediğinde toprak kirliliğine neden olabilir.

Raporda, kâğıt hamuru ve kâğıt endüstrisinin dünya enerji kullanımının yüzde dördünü oluşturduğu ve en fazla su tüketen endüstriler arasında yer aldığı belirtiliyor. Bu genel sektör verilerinin Aliağa'daki tesisin doğrudan ölçülmüş tüketimiyle karıştırılmaması gerekir.

Geri dönüşüm sırasında mürekkep giderme işlemlerinde kullanılan kimyasalların atık suya karışma olasılığı da değerlendirilmelidir.

Aliağa'daki kâğıt fabrikasında geri dönüştürülebilir kâğıt atıkları da hammadde olarak kullanılıyor.

6. Aliağa Gübre Fabrikaları Ve Çevresel Etkileri

Aliağa'da Ege Gübre ve Gübretaş olmak üzere iki gübre fabrikası bulunuyor. Çakmaklı bölgesindeki Ege Gübre, Nemrut Körfezi'nde özel liman işletiyor. Gübretaş'ın 2024 yılından bu yana sıvı ve toz gübre ürettiği belirtiliyor. Bölgede azotlu, fosfatlı, sülfatlı ve kompoze NPK türleri dâhil farklı gübre ürünleri söz konusu.

Hava Kirliliği ve Gaz Emisyonları

- Üretim ve taşıma süreçlerinde oluşan tozlar ile amonyak ve kükürt dioksit gibi gazlar, yeterli önlem alınmadığında hava kalitesini olumsuz etkileyebilir.
- Bu emisyonlar, bölgedeki diğer sanayi kaynaklarıyla birlikte değerlendirilmelidir; sağlık etkilerinin belirlenmesi için maruziyet ölçümleri gerekir.
- Azotlu gübrelerin aşırı kullanımı, güçlü bir sera gazı olan diazot monoksit (N_2O) salımını artırabilir.

Toprak ve Bitki Örtüsü

Dengesiz kimyasal gübre kullanımı toprakta tuzlanma riskini artırır.

Tarımsal alanlara çöken kimyasal tozlar, bitki örtüsü ve mera ekosistemleri üzerinde baskı yaratabilir.

Toprak kimyasındaki değişimler, bitkilerin gelişimini ve toprak canlılarını olumsuz etkileyebilir.

Yanlış gübreleme uygulamaları, toprak ekosistemindeki biyolojik çeşitliliği azaltabilir.

Deniz ve Su Kaynakları Kirliliği

- Atık su ve yağmur sularıyla taşınan azot ve fosfor, körfezde aşırı alg çoğalmasını (ötrofikasyon) tetikleyebilir.
- Ötrofikasyon, sudaki çözünmüş oksijenin azalmasına yol açarak deniz canlılarının yaşamını tehdit eder.

Gübre Kullanımının Çevresel Etkilerini Azaltmak İçin:

A) Kompost, hayvan gübresi ve yeşil gübre gibi organik kaynakların uygun koşullarda kullanılması, toprağın yapısını ve mikrobiyal etkinliğini destekleyebilir.

B) Erozyonun azaltılması, gübre kaynaklı kirleticilerin suya taşınmasını sınırlayabilir.

C) Gübrelemede ürünün ve toprağın ihtiyacına uygun dengeli uygulamalar esas alınmalıdır.

D) Biyolojik gübreler, uygun koşullarda toprak mikroorganizmalarını ve bitkilerin besin alımını destekleyebilir.

Kimyasal gübre kullanımının azaltılması ve gübrelemenin bilimsel ölçütlere göre planlanması, çevresel baskının düşürülmesi açısından önemlidir.

7. Aliağa'da Atık Ve Çamur Depolama/Bertaraf Faaliyetlerinin Çevresel Etkileri

Aliağa'nın Şehit Kemal Mahallesi'nde atık ve çamur depolama/bertaraf faaliyeti yürüttüğü belirtilen Ekoland AŞ tesisine ilişkin yöre halkının kaygıları bulunuyor. Bu kaygılar, atıkların niteliği, taşınma biçimi ve depolama koşullarının şeffaf biçimde açıklanması ihtiyacını gündeme getiriyor.

Evrensel gazetesine (12 Şubat 2026) konuşan, tesisin Arap Deresi'ne yakın konumda olduğunu belirten İzmir Millet vekili İbrahim Akın, "Söz konusu derenin Devlet Su İşleri'ne ait Çıtak Barajı havzası ile bağlantısı ve Güzelhisar, Çıtak, Samurlu ile Şehit Kemal yerleşimleri başta olmak üzere geniş bir kırsal alanın ortasında faaliyet göstermesi, olası bir çevresel felaket riskini büyüten unsurlar olarak gösterilmektedir. Bölge halkı tarafından dile getirilen iddialarda, tehlikeli atıkların kontrolsüz biçimde bölgeye taşındığı, bu atıkların kaynağının yeterince denetlenmediği ve sanayi kuruluşlarından gelen atıkların bertaraf süreçlerinin şeffaf olmadığı yönünde ciddi şüpheler bulunmaktadır" dedi.

Bölgeye "solar kurutma" yöntemi kapsamında günde ortalama 50 tır endüstriyel çamur taşındığı, atıkların geniş arazide açılan çukurlara dökülerek üzerlerinin toprakla kapatıldığı ileri sürülüyor. Alanda geçirimsiz zemin, sızdırmazlık ve yeraltı suyunu koruma sistemlerinin yeterliliği konusunda kamuoyuna açık bilgi bulunmadığı belirtiliyor. Bu iddiaların bağımsız denetimle açıklığa kavuşturulması gerekiyor.

İzmir Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğünün denetimleri; tesise hangi sanayi kuruluşlarından ne tür atıkların taşındığı; bunlar arasında tehlikeli atık veya cüruf bulunup bulunmadığı konularında kamuoyuna açık ve doğrulanabilir bilgiye ihtiyaç var.

8. Aliağa Demir-Çelik Fabrikaları Ve Çevresel Etkileri

Kimya Mühendisleri odası adına Ertuğrul Barka'nın, TMMOB adına düzenlenen Kent Sempozyumunda sunduğu rapora göre;

Dünya genelinde çelik üretiminde başlıca iki yöntem kullanılır:

a) Yüksek fırın–temel oksijen fırını (BF-BOF): Demir cevheri, kok kömürü ve kireçtaşı yüksek sıcaklıkta işlenir; elde edilen ham demir oksijen konvertöründe çeliğe dönüştürülür.

b) Elektrik ark ocağı (EAO): Hurda çelik, elektrik ark fırınlarında yüksek sıcaklıkta eritilerek yeniden üretime kazandırılır.

Üretim Ve Şekillendirme Aşamaları

- İkincil metalürji: Sıvı çeliğin kimyasal bileşimi ve sıcaklığı arıtma potalarında istenen düzeye getirilir.
- Sürekli döküm: Sıvı çelik kalıplardan geçirilerek kütük, blum veya slab biçiminde katılaştırılır.
- Haddeleme: Yarı mamul çelik sıcak veya soğuk merdanelerden geçirilerek levha, profil, çubuk ya da tel hâline getirilir.

Aliağa'daki demir-çelik fabrikaları, ağırlıklı olarak hurdayı girdi olarak kullanan elektrik ark ocağı (EAO) sistemiyle üretim yapmaktadır.

Raporda yer verilen demir-çelik tesisleri ve kapasiteleri şöyledir:

a) Kardemir Çelik: Yıllık kapasitesi 1.200.000 ton; çalışan sayısı 1.350. Tesiste 2022'den beri oksijen, azot ve argon üreten hava ayrıştırma ünitesi de faaliyet gösteriyor.

b) HABAŞ: Yıllık kapasitesi 4.400.000 ton; yaklaşık 2.500 çalışan. Şirket, sınai ve tıbbi gazların yanı sıra sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ve sıkıştırılmış doğal gaz (CNG) alanlarında da faaliyet gösteriyor.

c) İzmir Demir Çelik: Yıllık kapasitesi 3.100.000 ton; yaklaşık 2.200 çalışan.

d) Ege Çelik: Yıllık kapasitesi 2.000.000 ton.

e) Özkan Demir Çelik: Yıllık kapasitesi 1.000.000 ton; yaklaşık 650 çalışan.

f) Çebitaş: Yıllık kapasitesi 860.000 ton; yaklaşık 450 çalışan.

g) Erege Metal: Yıllık kapasitesi 720.000 ton.

Elektrik Ark Ocağı Tozları (EAOT) Ve Çevresel Etkileri

Elektrik ark ocaklarında başlıca iki atık grubu oluşur: ağır metal içerebilen partikül tozları ve sıvı çelik yüzeyinde oluşan cüruf.

Aliağa'daki demir-çelik fabrikalarında 2025 yılında toplam 11 milyon ton hurda metal kullanıldı.

1 ton çelik üretimi başına 100 kg cüruf ve 14 kg ağır metal içeren toz oluştuğu belirtiliyor. Bu katsayılar esas alınarak 2025 yılı için 1,1 milyon ton cüruf ve 154 bin ton toz hesaplanmış. Bu değerler, rapordaki varsayımlara dayalı hesaplamalardır; ölçülmüş tesis bazlı atık miktarlarıyla karıştırılmamalıdır.

Ağır metal içeren tozun bileşiminde yaklaşık %35 demir, %15–20 çinko ve %3–5 kurşun bulunduğu belirtiliyor.

Aliağa'da geniş cüruf birikim alanları oluştu. Raporda, geçmişte ağır metal içeren tozların cürufla karıştırılmasının toprak kirliliğine katkıda bulunduğu ifade ediliyor.

Ağır metal içeren tozların rüzgârla taşınması, toprak ve su ortamlarına yayılması ve besin zincirine katılması olası maruziyet yolları arasındadır.

Cüruf birikimi, kirlenmenin yanı sıra tarımsal arazilerin kullanımını da sınırlayabilmektedir.

8.1. 9 Kasım 2026 HABAŞ Faciası Ve İşçi Sağlığı Ve Güvenliği

9 Kasım 2026'da Aliağa'daki HABAŞ Demir Çelik tesisinde meydana gelen patlama ve yangın, işçi sağlığı ve güvenliği bakımından ağır bir kayba yol açtı, 18 işçi yaşamını yitirdi.

İzmir Valiliğinin ilk açıklamalarında, tavan vincinden düşen malzemelerin ark ocağına ulaşmasıyla patlamanın meydana geldiği değerlendirildi. Olayın teknik nedenleri, önlenebilirliği ve olası sorumluluklar ise adli ve idari soruşturmaların konusudur; bunlara ilişkin kesin hüküm kurmak için soruşturma sonuçları beklenmelidir.

Ancak, bu facia, Aliağa'daki sanayi faaliyetlerinin çevresel etkilerinin işçilerin çalışma koşullarından ayrı ele alınamayacağını gösterdi. Çevre hakkı, yaşam hakkı ve güvenli çalışma hakkı aynı kamusal sorumluluğun parçalarıdır. Bağımsız denetim, şeffaflık ve önleyici tedbirler bu nedenle birlikte değerlendirilmelidir.

9. Aliağa Limanları Ve Çevresel Etkileri

Aliağa ve Nemrut Körfezi kıyılarında yoğunlaşan liman ve iskeleler, bölgedeki sanayi tesislerinin hammadde temini ve üretilen ürünlerin taşınması bakımından önemli bir lojistik altyapı oluşturmaktadır. Petrol rafinerileri, petrokimya tesisleri, demir-çelik fabrikaları, enerji tesisleri ve diğer sanayi işletmelerine hizmet veren bu kıyı yapıları, Aliağa'nın büyük bir sanayi ve taşımacılık merkezine dönüşmesinde belirleyici rol oynamıştır.

Bölgedeki başlıca liman, iskele ve rıhtımlar TÜPRAŞ, PETKİM–STAR (SOCAR), HABAŞ, Nemport, TCE EGE, Ege Gübre, İzmir Demir Çelik, Ege Çelik, Batı Çimento, Milangaz ve POAŞ tesisleriyle ilişkilidir. Aliağa Limanı'nda TÜPRAŞ'ın; Nemrut Körfezi'nde ise demir-çelik fabrikalarının, STAR–PETKİM kompleksinin, POAŞ'ın, Nemport'un ve Ege Gübre'nin iskeleleri bulunmaktadır. Gemi söküm tesisleri de Atatürk Mahallesi'nde, Taşlıburun'dan itibaren kıyı boyunca uzanmaktadır.

Nemport iskelesinde transit yük; Nemport ve Ege Gübre iskelelerinde konteyner taşımacılığı gerçekleştirilmektedir. Limanlarda yükleme ve boşaltması yapılan başlıca maddeler arasında ham petrol, petrol ürünleri, LPG, LNG, CNG, kimyasal ürünler, makine yağları, hurda demir, demir-çelik ürünleri, taş kömürü, petrokok, antrasit ve çeşitli solventler bulunmaktadır.

Bu yoğun faaliyetler, limanların hizmet verdiği sanayi tesisleri, depolama alanları ve kara taşımacılığıyla birlikte hava, su, toprak ve kıyı ekosistemleri üzerinde birikimli baskılar oluşturmaktadır.

9.1. Gemi Kaynaklı Atıklar Ve Deniz Kirliliği

Aliağa ve Nemrut Körfezi'ndeki yoğun gemi trafiği, gemilerden kaynaklanan yağlı atıkların ve diğer kirleticilerin deniz ortamına ulaşması bakımından önemli riskler taşımaktadır. Bu atıklar arasında sintine ve slop suları öne çıkmaktadır. Sintine, gemilerin makine dairelerinde ve diğer bölümlerinde biriken, yağ ve çeşitli kirleticiler içerebilen suları; slop ise özellikle petrol tankerlerinin yük tanklarının temizlenmesi sırasında oluşan yağlı atık su ve tortu karışımını ifade etmektedir.

Bu atıkların uygun biçimde toplanmaması, arıtılmaması veya bertaraf edilmemesi halinde deniz suyunda petrol türevleri ve diğer kirleticilerin birikmesi, sucul canlıların zarar görmesi ve deniz tabanında uzun süreli kirlenme meydana gelmesi mümkündür. Aliağa Körfezi'nin deniz sedimentlerinde kirletici birikimine ilişkin bilimsel bulgular dikkate alındığında, gemi kaynaklı atık yönetimi bütün körfezin ekolojik geleceği açısından önemlidir.

9.2. Liman Faaliyetlerinden Kaynaklanan Hava Emisyonları

Liman faaliyetleri, gemilerin seyir, manevra ve bekleme süreçlerinde kullandıkları yakıtlar nedeniyle atmosfere kirletici salınmasına yol açmaktadır. Gemi bacalarının yanı sıra yükleme-boşaltma ekipmanları, depolama faaliyetleri ve ağır taşıt trafiği de hava kirliliğine katkıda bulunmaktadır. Karbondioksit (CO_2), azot oksitler, kükürt oksitler ve partikül maddeler bu faaliyetlerle ilişkilidir. Kömür, petrokok, antrasit ve benzeri dökme yüklerin elleçlenmesi sırasında oluşan toz emisyonları da ayrıca önem taşımaktadır.

Karşılaştırmalı emisyon bulgularına göre, Aliağa ve Nemrut Körfezi limanlarındaki CO_2 emisyonları benzer ölçekli birçok limandan daha yüksek ölçülmüştür. Bu bulgu, bölgedeki liman faaliyetlerinin iklim değişikliğine katkısının ve sanayi kaynaklı toplam emisyon yükü içindeki yerinin ayrıca değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Aliağa'da liman kaynaklı emisyonlar, demir-çelik fabrikaları, rafineri, petrokimya tesisleri ve diğer sanayi işletmelerinden kaynaklanan kirleticilere eklenmektedir. Bu nedenle değerlendirmelerde bölgenin mevcut hava kirliliği ve toplam kirletici yükü dikkate alınmalıdır.

9.3. Tehlikeli Kimyasal Ve Katı Atıklar

Aliağa limanlarında petrol ürünleri, kimyasallar, solventler ve çeşitli sanayi hammaddelerinin yoğun biçimde taşınması, depolanması ve elleçlenmesi, tehlikeli atık yönetimini öncelikli bir çevre sorunu haline getirmektedir. Sızıntı, dökülme veya kazalar deniz suyunun, kıyı alanlarının ve toprağın kirlenmesine neden olabilmektedir.

Eldeki geçmiş denetim bulgularında, Aliağa'daki liman ve geri dönüşüm bölgelerinde binlerce ton tehlikeli kimyasal ve katı atığın çevreye bırakıldığı veya üzerlerinin toprakla örtüldüğü yönünde tespitler bulunmaktadır. Bu bulgular, atıkların oluşumundan nihai bertarafına kadar bütün süreçlerin bağımsız biçimde izlenmesi gerektiğini göstermektedir.

Tehlikeli atıkların miktarı, niteliği, geçici depolanması, taşınması ve bertarafına ilişkin bilgilerin kamuoyuna açık olması; geçmişte kirletilmiş alanların belirlenerek gerekli iyileştirme çalışmalarının yürütülmesi büyük önem taşımaktadır.

9.4. Kıyı Yapısındaki Değişim Ve Deniz Ekosistemine Etkileri

Limanların kurulması, genişletilmesi ve derinleştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen kıyı düzenlemeleri, deniz tabanının fiziksel yapısını ve kıyı ekosistemlerinin doğal özelliklerini değiştirebilmektedir. Dolgu alanları, rıhtım ve iskele inşaatları ile dip tarama faaliyetleri, kıyı çizgisinde değişikliklere ve deniz canlılarının yaşam alanlarının daralmasına neden olabilmektedir.

Dip tarama işlemleri sırasında deniz tabanında birikmiş kirleticilerin yeniden suya karışması da önemli bir çevresel risk oluşturmaktadır. Aliağa Körfezi'nde deniz tabanındaki kirletici birikimini ve ekolojik bozulmayı ortaya koyan bilimsel araştırmalar, yeni liman yatırımlarının değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır.

9.5. Birikimli Çevresel Etkiler Ve Denetim Gerekliliği

Aliağa ve Nemrut Körfezi'ndeki liman faaliyetleri, bölgenin diğer sanayi kollarından bağımsız değildir. Aynı kıyı alanında yoğunlaşan rafineri, petrokimya, demir-çelik, gemi söküm ve lojistik faaliyetleri birbirine eklenen çevresel etkiler yaratmaktadır. Gemi kaynaklı atıklar, hava emisyonları, tehlikeli atıklar ve kıyı yapısındaki fiziksel değişimler birlikte değerlendirilmelidir.

Bölgedeki limanların gemi trafiği, yük elleçleme miktarları, hava emisyonları, atık yönetimi, deniz suyu kalitesi ve deniz tabanındaki kirletici birikimi yönünden düzenli ve bağımsız biçimde izlenmesi; elde edilen verilerin kamuoyuyla paylaşılması gerekmektedir.

Aliağa'daki temel sorun, limanların yalnızca ne kadar yük taşıdığı değil, bu yoğun taşımacılığın bölgenin zaten ağır sanayi baskısı altında bulunan ekosistemine ne kadar ek yük getirdiğidir. Yeni liman yatırımları ve kapasite artışları, bölgenin mevcut ve birikimli çevresel yükü dikkate alınmadan değerlendirilmemelidir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Aliağa'da yaklaşık yarım yüzyıldır yoğunlaşarak devam eden sanayi faaliyetleri, bölgeyi Türkiye'nin önemli üretim merkezlerinden biri haline getirirken ciddi çevresel sorunları da beraberinde getirmiştir.

Çalışmada ele alınan bilimsel araştırmalar; hava kirliliği, toprak ve bitki örtüsündeki ağır metal birikimi, deniz sedimentlerindeki kirlenme ve kıyı ekosistemindeki bozulma açısından önemli bulgular ortaya koymaktadır. Özellikle Aliağa Körfezi ve gemi söküm bölgesindeki araştırmalar, geçmişten bugüne biriken kirleticilerin uzun süreli ekolojik etkilerine dikkat çekmektedir.

TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Ege Bölge Şubesinin rafineri ve petrokimya tesislerine ilişkin değerlendirmesi de çevresel verilerin tesis bazında, karşılaştırılabilir ve kamuya açık biçimde sunulmasının önemini ortaya koymaktadır. Ancak tek tek tesislerin çevresel performansının izlenmesi yeterli değildir. Bölgenin toplam kirletici yükü ve halkın farklı kirleticilere birlikte maruziyeti de değerlendirilmelidir.

Aliağa'da temel sorun yalnızca sanayi tesislerinin ne kadar kirlettiği değil; bu kadar yoğun ve farklı kirletici kaynağın aynı bölgede bir araya gelmesine neden izin verildiği, ekolojik sınırların neden gözetilmediği ve ortaya çıkan çevresel maliyetlerin neden bölge halkına ve doğaya yüklendiğidir.

Bu nedenle Aliağa'nın çevresel sorunları, yalnızca teknik denetim eksiklikleriyle açıklanamaz. Sorun, sanayi yatırımlarını ve ekonomik büyümeyi önceleyen, çevresel ve toplumsal maliyetleri ikincilleştiren politik tercihlerle doğrudan ilişkilidir.

EGEÇEP olarak Aliağa'da yaşamın, doğanın ve halk sağlığının korunması için aşağıdaki talepleri temel önemde görüyoruz:

1. **Birikimli çevresel etkiler:** Aliağa'daki bütün sanayi faaliyetlerinin hava, su, toprak, deniz ekosistemi ve halk sağlığı üzerindeki birikimli etkileri bağımsız bilimsel çalışmalarla belirlenmeli; bölgenin ekolojik taşıma kapasitesi ortaya konulmadan kirlilik yükünü artıracak yeni yatırımlara ve kapasite artışlarına izin verilmemelidir.
2. **Gemi söküm faaliyetleri:** Asbest ve diğer tehlikeli maddelerin yönetimi, söküm yöntemleri, işçi sağlığı ve çevresel güvenlik koşulları bağımsız denetime tabi tutulmalı; deniz ve kıyı ekosistemini kirleten uygulamalara son verilmelidir.
3. **Şeffaflık ve bağımsız izleme:** Sanayi tesislerinin emisyon, deşarj ve tehlikeli atık verileri kamuoyuna açıklanmalı; hava, su, toprak ve deniz sedimentlerinde uzun süreli bağımsız izleme programları yürütülmelidir.
4. **Halk sağlığı:** Bölge halkının ve sanayi çalışanlarının kirleticilere maruziyetini ve sağlık durumunu değerlendiren bağımsız, bilimsel araştırmalar gerçekleştirilmelidir.
5. **Kamusal katılım ve sorumluluk:** Çevresel karar alma süreçlerine halkın, meslek odalarının, bilim insanlarının ve ekoloji örgütlerinin etkili katılımı sağlanmalı; kirlenmenin önlenmesi, kirlenmiş alanların iyileştirilmesi ve zararların giderilmesinde kirleten öder ilkesi uygulanmalıdır.

Aliağa'da yıllardır sürdürülen ekoloji mücadelesi, bilimsel bilginin, hukuksal mücadelenin ve toplumsal dayanışmanın doğayı ve yaşamı savunmada taşıdığı önemi göstermektedir.

Ancak yalnızca kirliliği ölçmek, sınır değerleri denetlemek ve teknolojik iyileştirmeler yapmak yeterli değildir. **Asıl ihtiyaç; ne üretildiğini, nasıl üretildiğini, kimin yararına üretildiğini ve bunun ekolojik ve toplumsal bedelini kimin ödediğini sorgulayan köklü bir politika değişikliğidir.**

İklim krizine karşı mücadele, doğayı yeni yatırım ve kâr alanlarına dönüştüren politikaların devamı üzerine kurulamaz. Gerçek bir ekolojik dönüşüm; enerji ve sanayi politikalarının kamusal yarar, toplumsal ihtiyaçlar, ekolojik sınırlar ve adalet temelinde yeniden ele alınmasını gerektirir.

EGEÇEP olarak Aliağa'da ve bütün yaşam alanlarında doğanın, emeğin ve halk sağlığının sermaye birikiminin ihtiyaçlarına feda edilmesine karşı mücadelemizi sürdürüyoruz.

Aliağa'nın geleceği, daha fazla sanayi yoğunlaşmasında değil; kirlenmenin durdurulduğu, ekosistemlerin onarıldığı, halkın sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının güvence altına alındığı ve üretim kararlarında toplumun söz sahibi olduğu bir yaşam düzenindedir.